

“In memoriam” del pensador Lluís Pont i Tubau, prevere i fill de Berga

Enguany fa cinquanta anys del traspàs del Dr. Lluís Pont i Tubau prevere. Nascut a Berga el 8 de juny de 1878, ordenat sacerdot el 1902. Va exercir de vicari a Sant Jaume de Frontanyà i la Pobla de Lillet. I també de rector a Sant Climent i Sant Julià de Cerdanyola. El 1922 deixa la parròquia i se'n va a Barcelona on va exercir de professor de matemàtiques, física, cosmografia i, després història de la filosofia i teologia. Realment resulta sorprenent que un sacerdot pugui donar matèries tant diferents, però els seus interessos s'acostaven a l'amplitud enciclopèdica. Conjugava perfectament el camp de les ciències, sobretot les matemàtiques, amb la filosofia i teologia. I, tanmateix, la seva humilitat i modèstia no es corresponien amb la gran amplitud intel·lectual, possiblement només paragonable a la de mossèn Comelles i Cluet. Aplegava un ventall de sabers que no eren gens corrents en la cultura del clergat d'aquells anys.

L'any 1926 va publicar i editar a Barcelona *“Estrategia de la voluntad o los caracteres”*, llibre de gairebé cinc-centes planes, de psicologia i filosofia i que al seu moment va tenir una bona acollida en els cercles científics. Durant aquells anys no para en els seus estudis de matemàtiques, filosofia i teologia. A més, els seus sermons tenien la profunditat del pensador, alguns poc accessibles al feligrès que contrastaven amb la reiterativa mediocritat de les prèdiques dels seus col·legues. L'any 1953 se'n torna a Berga, pren possessió d'un benifet de la Comunitat de Preveres, càrrec que va conservar fins a la seva mort el 8 de juliol de 1956.

El doctor Pont es, a més d'un extraordinari matemàtic, un bon filòsof tomista i gran teòleg, ciències que li permeten elaborar importants treballs, entre ells, l'any 1949 escriu una excel·lent *“Biografia de Antonio Comellas y Cluet, Pbro”*, no publica-

da i que mostra uns profunds coneixements sobre el pensador berguedà del s. XIX. A més va escriure sobre diversos temes principalment sobre matemàtiques.

Per aquests anys de plena fertilitat escriu dues obres de gran profunditat teològica: *“Jesús Gran”*, i l'altra que analitzaré en homenatge seu, *“Porque Dios permite el pecado?”*. Aquesta obra, datada el 1848, s'atreveix amb un tema, el de la teodicea, que ha fet anar de corcoll al cristianisme i als teòlegs des dels seus orígens: com és que un Déu Infinitament Bo i Totpoderós tolera el mal en el món?. La contradicció ha servit per fer tota mena de crítiques al cristianisme, racionalment és el seu punt més dèbil i els teòlegs ortodoxes han hagut de fer mans i mànigues per sortir-se'n.

L'obra està manuscrita en una colla de quaderns i no va ser publicada. Eren anys de molta misèria econòmica, de moltes dificultats per sobreviure en el dia a dia, i de secada intel·lectual, i va quedar en el calaix. Després de cinquanta anys, el seu rigor i profunditat és comparable als teòlegs ortodoxes i oficials del seu temps que seguien una línia dogmàtica marcada des del Vaticà. Vull dir que el nostre personatge bo s'aparta ni una coma dels dogmes declarats de l'Església Catòlica, aspecte més que justificable efectes dels avatars de la guerra civil i de la unió entre el règim polític dictatorial del moment i la posició d'uns Església que li donava tota la cobertura ideològica i que encara no havia passat pel Concili Vaticà II el 1962.

Aquest escrit *“¿Porqué Dios permite el Pecado?”*, tracta el tema del mal en el món, es clar que el mal, per l'Església, se centra en el pecat, en canvi avui dia el pecat és un aspecte del mal interpretat pel cristianisme. I és que la magnitud del mal desborda avui dia el sentit religiós del pecat. En una societat secularitzada i religiosament indiferent com la nostra el mal adquireix unes

dimensions que sobrepassen el mateix pecat, com ho seria, per exemple, el mal estructural que genera injustícies socials, abusos de poder, la violència, la destrucció del medi ambient, etc. En canvi el concepte de pecat es deixa de banda referit a les relacions sexuals prematrimonials, el divorci, l'eutanàsia, l'homosexualitat, etc., considerats “mals” o “pecats” per l'Església, no així en una societat secularitzada.

No cal dir l'actualitat del tema en un món com el nostre on els conflictes. La violència, les guerres, els genocidis, els odis i fanatismes suïcides i la vulneració dels drets humans estan a l'ordre del dia.

Faig aquestes pinzellades per situar millor el pensament del nostre autor. Aquest tema, irresoluble d'entrada, tractat des de la religió entra dins un apartat de la teologia que se'n diu teodicea: justificar Déu davant del mal en el món atès que Déu Totpoderós i bo no l'hauria de permetre. Avui trobem les següents posicions i actituds, com a mostra de la immensa complexitat de la qüestió:

1ª.- La visió pessimista en el mite del pecat original, dogma cristià elaborat per Sant Agustí tot i que ja bategaven Sant Pau. Adam i Eva introdueixen el mal en el món perquè desobeeixen Déu, tasten de la fruita prohibida. Són expulsats del Paradís i tota l'espècie humana en resulta tacada i culpable. El pecat entra per la llibertat humana i comença la història del dolor, el sofriment, la mort... com un càstig implacable. Només Jesucrist, fill de Déu, ens redimeix del pecat, i així es justifica la seva mort en la creu i la resurrecció. Els humans tots naixem inclinats al mal per natura, un mal que ens domina i només la gràcia de Déu ens pot ajudar a sortir-ne. Tot el poder es dona a Déu pels mèrits de Jesucrist.

Aquesta és la doctrina oficial de l'Església des de Sant Pau, racionalment elaborada per Sant Agustí, ben raonada per Sant

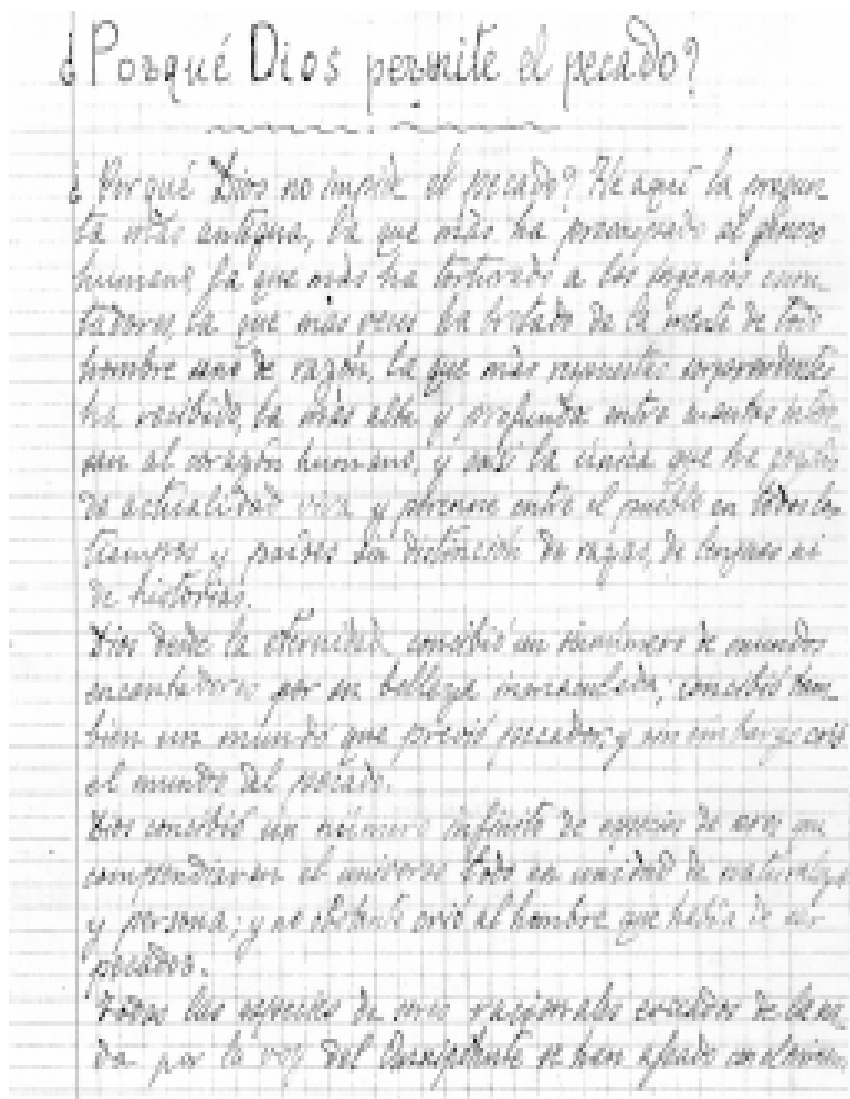
Tomàs i l'escolàstica medieval, exacerbada per Luter, Calví, també plenament recollida en el Concili de Trento (1543-1565) i així fins al mateix Lluís Pont i Tubau que reflecteix i justifica amb arguments contundents i didàctics aquest paradigma o model d'explicació del mal, del pecat.

2.- Les causes del mal tenen el seu origen en la societat. Seria un mal estructural. Hi ha un sistema pervers que causa totes les injustícies, no hi ha pecat original que afecte als descendents. Per tant, si transformen la societat evitarem els mals. Aquesta línia és oberta per Rousseau "L'home és bo per naturalesa, la societat el corromp". Marx, les doctrines socialistes, comunistes i anarquistes creuen que l'origen del mal està en el capitalisme salvatge. Es la posició de la modernitat.

3.- La perspectiva de la filosofia i teologia actual progressista. Després de les tragèdies d'Auschwitz, els Gulags soviètics, Hiroshima, Rwanda, Bosnia ... diran clarament que la teodicea o la justificació de Déu davant del mal esdevé impossible. A la pregunta perquè Déu permet el mal en el món quan Ell el podria evitar amb el seu Poder Absolut i Amor Total per la humanitat, no hi ha resposta possible, és un Misteri. Teòlegs i filòsofs actuals d'un immens prestigi, però censurats o mal vistos per l'Església Oficial com Hans Küng, J.B. Metz, J.J. Tamayo-Acosta, Juan Antonio Estrada, Maunel Fraijó, etc., en diuen que només ens resta lluitar contra el mal. La teologia de la Liberación també està en aquesta línia que, a més, és molt plural i admesa per pensadors agnòstics de tots colors. L'home no neix bo ni dolent, s'hi pot tornar segons algunes situacions de marginalitat o humiliació, és lliure i responsable.

4.- Hi hauria una quarta actitud: l'origen del mal prové de Déu mateix. El Déu bíblic és misericordiós i cruel alhora. Un Déu arbitrari que tant perdona com castiga. Isaïes, el profeta, ja diu que Déu és el creador de la llum i de la tenebra... Aquesta posició és minoritària, no admesa per l'Església. Es defensada per Jacob Böhme (segle XVII), Schelling (s. XIX) i modernament per Luigi Pareyson (s. XX). No m'hi puc estendre ja que filosòficament és complexa i no dispo de d'espai.

Fets aquests revolts a fi de situar-nos millor, anem a la posició del nostre Dr. Lluís Pont i Tubau motiu d'aquest article i que entra en la primera actitud de les quatre exposades, i es que no podia ser d'altre manera ateses les circumstàncies del moment. Era un autèntic fill del seu temps i de les seves circumstàncies, diria Ortega y Gasset.

Pàgina del manuscrit original del llibre *Porqué Dios permite el pecado*. ARXIU COMARCAL DE BERGA

Examinem el seu escrit "¿Porqué Dios permite el pecado?". El nostre pensador encarna magistralment fil per randa el primer model i exposa amb una claredat envejable: justifica d'una manera permenoritzada cada punt, recull i exposa tots els arguments de la teologia oficial amb una racionalitat que no admet ambigüitats: "¿Porqué Dios permite el pecado?. He aquí la pregunta más antigua, la que mas ha preocupado al genero humano, la que mas ha torturado a los ingenios (...) y casi la única que ha gozado viva y perenne...". El nostre teòleg reble el clau, és conscient que la pregunta travessa la nostra història de punta a punta i qualsevol cristià un xic crític se l'ha plantejada en tots els temps i èpoques. I més en l'actualitat. Però el nostre teòleg reflexiona sobre el tema amb una racionalitat escolàstica que no te parió. No ens ha d'estranyar que davant d'aquest interrogant "Porqué Dios permite el pecado?" la seva resposta la troba en Sant Agustí: "Dios, siendo sumamente bueno, de ningún modo

permitiría que se hiciese mal alguno, si no pudiera de cualquier mal sacar bien". Igualment Sant Pau: "Sabemos que para los que aman a Dios todas las cosas cooperan el bien". I seguiríem. El nostre pensador es rabeja amb grans revolts erudits sobre diversos autors de corda escolàstica i després de sintetitzar la clàssica definició del mal: un allunyament o privació del bé com la malaltia és una privació de la salut o la foscor una absència de llum..., la pregunta obté una resposta absolutament clara i inequívoca de la seva ploma, potser tant o més ben explicada que els esmentats teòlegs: "Déu permet el pecat perquè així n'obté el major bé per a la salvació de les ànimes".

L'autor no amaga la seva predilecció pels autors medievals. "Por esto nuestra investigación será más racional que crítica, de tipo medieval", o sigui, ens ensenya honestament les seves cartes: no s'apartarà ni un borrall dels filòsofs i teòlegs medievals. Vol dir que no trobarem, en la seva defensa exhaustiva de Déu, cap pregunta crítica o

incòmoda o impertinent de les moltes que podríem dirigir al Totpoderós davant el desgavell d'aquest món creació seva, i més encara després d'una ferotge guerra civil i després mundial?. ¿Es que Ell, com a Creador no en té cap responsabilitat?. Si va crear l'home tant fràgil i desvalgut, no podia preveure la seva caiguda?. El mossèn, fill de les seves circumstàncies, no podia fer aquestes preguntes, l'espasa de l'Església del seu temps hauria caigut inextinguible i ben afilada damunt d'ell.

L'autor troba infinites raons, a més de la ja esmentada, per les quals Déu permet els mals: *"Dios conoce exactamente todas las apetencias del alma, todas las funciones de cada una y las subfunciones, todas las relaciones e influencias mutuas ya de carácter sensitivo, ya espiritual, ya de orden cognoscitivo, ya afectivo, ya motor. Por otra parte sabe perfectamente que porciones del alma y del hombre ataca cada pecado, y que partes deja intactas, y no solo conoce la extensión, sino también la intensidad de cada ataque. Muy bien puede, pues, Dios, permitir algún pecado para reconstruir las partes afectadas con mayor rapidez y primor"*. El mossèn no pot ser pas més clar: el Deu Provident forjat pel cristianisme clàssic ho pot tot, ho sap tot, està en tot i per tot.

Ara bé, un ser així que ho es tot – diria un pensador que va racionalitzar el món com una totalitat, Hegel – ens mostra que el Tot i el No-res són el mateix. Però el nostre mossèn no va per aquests indrets. Ell, un bon advocat defensor de Deu, vol realçar el seu poder infinit, només així Déu pot extreure el bé del mal, només amb el seu poder pot calcular la quantitat de bé que en traurà si tolera alguns pecats. *"Para que se vea la generosidad de Dios es preciso la permisión del pecado"*. La pregunta que em cau tota sola, i abans de prosseguir, seria: sense el mal Déu no podria ser generós?.. deixem-la penjada i prosseguim amb aquest sil·logisme: *"Pero según la tradición y la Escritura Dios se encarnó para redimir el género humano. Y como la redención supone el pecado, síguese que era naturalísimo a Dios la permisión del pecado"*.

Raons justificatives no n'hi manquen. Els sil·logismes escolàstics són contundents, totes deduït com un teorema matemàtic. D'alguna manera el mossèn demostra que Déu permet el pecat segons *more geometrico*, com si fes una demostració geomètrica: es necessita el pecat, la raó suprema per encarnar-se. No hi ha la mes mínima fissura per la crítica i l'objecció a la divinitat. Els dogmes són agafats com axiomes incontestables i transparents com els de les ciències exactes. No oblidem que el nostre teòleg és un excel·lent matemàtic.

D'esquerra a dreta: mossèn Marià Ruiz, mossèn Climent Forner, mossèn Josep Armengou i el Doctor Lluís Pont i Tubau davant de cal Passasserres de la Valldan, reunits en motiu de la celebració de la Missa Nova de Mn. Climent Forner l'any 1952 (ARXIU ARB)

"Sin la permisión del pecado probablemente no existiría el universo (...) No hay duda alguna que Cristo hombre es infinitamente más grande, siendo Redentor, que no siéndolo, y que la criatura es también muchísimo más grande siendo redimida que no siéndolo (...). Y como no es posible la redención sin la permisión del pecado, resulta probable (...) que sin permisión del pecado nada existiera fuera de Dios". O sigui que el mal és totalment necessari en l'univers, gràcies al mal el Crist Redemptor pot brillar molt més. I el mal prové de la nostra llibertat, i Déu respecta la nostra llibertat. Aquest concepte que Déu sempre respecta la nostra llibertat d'actuar és essencial en la resposta que dóna la teologia cristiana davant del mal en el món, es basa en fer-nos sentir sempre culpables i, per tant, els dolors i patiments són merescuts. Heus ací una cultura del sofriment que dóna un sentit al mal: *"El primer axioma de la providencia de Dios es respetar hasta el postrer instante de la vida la libertad del hombre (...) No se comete el pecado porque lo prevé, sino que Dios lo prevé porque se comete. No se va al infierno por ser infalible la previsión divina de la condenación; sino que la previsión infalible de Dios se da porque ciertamente os empeñareis en no querer salvarnos. La previsión de Dios, pues, en nada afecta vuestra libertad, sino que la asegura"*.

Resposta clàssica: Déu respecta la nostra llibertat. Avui, aquesta resposta tant simple davant d'uns fets tant complexos com la conducta humana quan s'aboca al mal no convenç. Però deixem-ho ja que ens portaria al tema inesgotable de la llibertat i del seu ús i de si Déu ja coneix per endavant les nostres decisions i ja sap quins estan predestinats a salvar-se.

El que admira d'aquest model o paradigma clàssic i medieval tan ben exposat pel

nostre teòleg es que absolutament tot s'explica, no hi ha pregunta sense la seva resposta pertinent. Davant dels grans genocidis del s. XX d'un Hitler, Stalin, Mao, Polt Pot,... Deu no va intervenir per respectar la llibertat d'aquests grans criminals?. La teologia actual, la tercera i la quarta posició que hem esmentat diu clarament que no tenim resposta i que l'excusa de respectar la nostra llibertat, segons el gran teòleg Karl Rahner, avui no s'aguanta, hi ha quelcom més que no sabem. En fi, hi ha també respostes filosòfiques que qüestionen obertament el Poder Infinit de Déu, en el cas d'Auschwitz, com apunta Hans Jonas i que serien impensables o perilloses pel creient nacionalcatòlic d'aquells moment –també en l'actualitat– que mai es qüestiona res ni increpa a Déu.

Continuem amb el nostre teòleg. Per ell el pecat està per damunt de la compassió i la justícia. En el model d'aquesta primera actitud esmentada, la por a l'infern, el càstig, la penitència... estan per sobre de la justícia, llegim el següent: *"El hombre es de tal manera que está compuesto de un 90% de miedo y el 10% de amor"*. Cal, doncs, recórrer a tots els ressorts de la por, ja que es més eficaç que l'amor. Amb el mossèn, seguint la tradició dels segles de l'Església, la pastoral de la por, de l'infern, el càstig, la penitència, el sofriment i el dolor, s'argumenta sense cap escaleta crítica, amb la claredat total deduïda d'una Veritat Absoluta. No hi ha volta de full, ja que ho té ben clar segons l'exclusivisme oficial: *"No hay, pues, salvación fuera de la Iglesia Católica, que es la verdadera Iglesia de Cristo"*.

No deixa de resultar interessant una observació del mossèn. En l'any 1948-49, quan les esglésies, després de la guerra ci-

vil, i el catolicisme militant estava totalment lliurat al règim polític del moment de tal manera que li donava tot el suport ideològic, i, per tant, les esglésies estaven plenes a vessar i els carrers exaltaven fins el paroxisme la "Mare de Deu de Fátima" en els seus recorreguts, el nostre teòleg de religiositat escrupulosa veu espais buits en els temples i nostra alguns recels, li sembla veure que *"la juventud masculina en los templos cada día brilla mas por su ausencia"*. No se que diria avui dia quan els nivells de pràctica religiosa han caigut en picat, i la indiferència o deserció religiosa són evidents.

Però jo no voldria que aquestes objeccions crítiques que se m'escapen espontàniament en aquest article referit a la seva obra *"¿Por qué Dios permite el pecado?"* enterbolissin els seus mèrits, res d'això. Si reivindicco la seva memòria després de cinquanta anys es només perquè exposa amb admirable claretat, sense cap esquerda, d'una manera molt diàfana, temes d'alta volada abstracta i intel·lectual, elaborats per Sant Agustí, Sant Tomàs i d'altres pensadors medievals, i que es corresponen al model primer, l'oficial de l'Església d'abans del Concili Vaticà II. I vigent també per després segons la visió integrista, una doctrina sempre perenne durant dos mil anys.

Mossèn Lluís Pont i Tubau retrata molt bé una geografia del mal identificada exclusivament amb el pecat, una cultura del sofriment. Els humans, en aquest model, sabíem quin sentit tenia el patir i tots els drames de la vida, ho suportaven tot amb total resignació sense fer preguntes imperitinentes al Creador, creien que el dolor tenia el seu sentit en l'economia de la salvació, com més patiment més mèrits de cara a la salvació de la seva ànima. Sabien on estava la dreta i l'esquerra en la conducta moral humana, on era el dalt i el baix: cel, purgatori i infern... fins i tot un lloc pels infants no batejats: els llims. Tot tenia el seu

sentit i significat vital enmig d'uns temps de misèria econòmica i de llibertats polítiques i d'expressió segrestades pel règim polític del moment.

Però després de la mort de Déu pregona da per Nietzsche, el procés de secularització i l'extensió del nihilisme en l'actual postmodernitat, ja no sabem on està el dalt i el baix, la dreta i l'esquerra, no tenim referents i el sentit de la vida l'hem de trobar o dinar nosaltres, no com abans que ja venia donat i beneït des dels cims celestials. Avui no sabem on col·locar el mal ni trobar-li cap sentit, només el patim. Però el patiment i el dolor se'l maquilla en el consumisme. El perquè de tant de mal en el món i el sofriment absurd no troba resposta, o n'hi ha tantes en el mercat com es vulgui fornides pels sabers esotèrics, hermetistes, sabers ocults, noves religions, sectes,... fins i tot trobem la religió a la carta. Tanmateix els interrogants es fan més terribles com més avança la tecnociència i, aquesta no ofereix respostes sobre el sentit de la vida i del mal. El desconcert vital en les nostres societats es evident.

Exposo aquestes observacions de pinzellada general a fi de fer veure millor el contrast d'avui dia passats només cinquanta anys comparat amb la visió del món des d'un catolicisme de pedra picada com el del nostre autor: ell tenia respostes absolutament per a tot, no hi havia enigmes ni interrogants, l'Església esculpida pels segles de la història li proveïa totes les explicacions i solucions als perquè de l'existència, i el nostre pensador les sabia argumentar i exposar admirablement bé, tant com les demostracions deductives que fa un matemàtic dels seus teoremes, no debades el nostre autor, com he dit, era una espasa en el camp d'aquesta ciència.

Avui és evident que aquella visió del món tan ben dibuixada, ordenada i presentada sense interrogants amb la seguretat absoluta que *"fuera de la Iglesia no hay salvación"*,

fa aigües per tot arreu, llevat en reduïdes integristes. En un temps de tant desconcert i desassossec, però alhora apassionants com els actuals que no hi ha res decidit des de cap divinitat, i que tot està en les nostres mans, i quan tothom ha de gestionar, trobar o donar un sentit a la vida, al mal, al dolor i a la mort, la visió del món, escrupolosament cristiana del nostre il·lustre berguedà, personatge totalment sotmès al seu temps i fill de la seva circumstància, ens presenta un model tradicional extraordinàriament ben elaborat per la teologia i la doctrina oficial amb un Referent Absolut, nítid i clar, que ens serveix per veure les diferències amb el món actual que no té referents i navega entre dubtes i desorientació general. I que no troba respostes davant l'enigma del mal. I en aquí rau el mèrit – per molts pot semblar un demèrit – del nostre berguedà, per això intento treure'l de l'oblit amb el record malgrat que no resulta gens correcte recuperat la memòria d'un desaparegut amb algunes observacions crítiques com les exposades en aquest article, quan el més normal seria fer-ne un panegíric i exaltació dels seus mereixements, aquests més que suficients atès el fet que les circumstàncies l'obligaren a desenrotllar-se en solitari sense possibilitats de trobar cap suport de la talla ni projecció social al seu moment, malgrat això, va fer treballar les seves capacitats al màxim. Els berguedans que el recorden indiquen que era una figura aïllada, com una flor dissimulada impossible de fer estiu enmig d'un paisatge social cultural calcinat i trepitjat propis de la postguerra.

No he entrat en la seva vida ni he analitzat la resta de la seva obra, m'he cenyit exclusivament a una tot i que sigui de les més significatives del seu pensament.

Joaquim Sala i Pujolràs
doctor i professor de filosofia

[Vilà - Papereria i Oficina]

Passeig de la Indústria 34 - 08600 Berga - tel. 93-8211848 - pagvila@oficexperts.es www.vilaoficines.cat

Ofi
experts